

REFORMA VODÁRENSKEJ LEGISLATÍVY

Kto zaplatí opravy vodovodných prípojok a aké sú možnosti samospráv

Abstrakt. Príspevok analyzuje právny stav vo veci financovania opráv a údržby vodovodných prípojok na verejných priestranstvách v Slovenskej republike po vyhlásení nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 5/2022 z 13. decembra 2022. Komparatívne porovnáva slovenskú úpravu s českým modelom podľa zákona č. 274/2001 Sb. a poukazuje na ústavnoprávne príčiny rozdielneho normatívneho riešenia. V druhej časti formuluje praktický postup pre orgány územnej samosprávy pri riešení výziev na opravu prípojok zo strany vlastníkov verejných vodovodov, vrátane využitia podpory z Environmentálneho fondu.



1. Adresnosť problému: dotýka sa skutočne aj vašej obce?

Predmetom posúdenia v tomto príspevku je situácia, ktorá sa v praxi orgánov územnej samosprávy stáva čoraz frekventovanejšou. Vlastník verejného vodovodu doručí obci ako vlastníkovi pripojenej nehnuteľnosti písomnú výzvu na opravu vodovodnej prípojky, ktorej trasa prechádza verejným priestranstvom, s upozornením, že v prípade nesplnenia výzvy v stanovenej lehote pristúpi k prerušeniu dodávky pitnej vody. Adresátom takejto výzvy je obec ako vlastník pripojeného objektu – typicky budovy obecného úradu, materskej alebo základnej školy v zriaďovateľskej pôsobnosti obce, kultúrneho domu, domu smútku či zariadenia sociálnych služieb.

Vystavené situácii, v ktorej zákonná povinnosť opravy nesporne existuje, no jej finančné dôsledky neboli súčasťou žiadnej rozumnej rozpočtovej projekcie, sa orgány samosprávy oprávnené pýtajú, či a do akej miery má samospráva priestor na obranu, či možno v konkrétnom prípade sporiť o určenie vlastníckych vzťahov k jednotlivým úsekom vodovodného potrubia, či zákonodarca pripravuje – alebo aspoň zvažuje – systémový mechanizmus refundácie nákladov a aké sú reálne možnosti čerpania externej finančnej podpory v takto vzniknutej havarijnej situácii.

Cieľom tohto príspevku je poskytnúť odpoveď na všetky uvedené otázky, a to v poradí, ktoré rešpektuje logiku právneho posúdenia: najprv ústavnoprávny a legislatívny vývoj, ktorý viedol k súčasnému stavu, následne komparatívna analýza českej úpravy ako referenčného modelu, potom rozbor aktuálneho normatívneho rámca a napokon odporúčaný procesný postup pre samosprávu.

2. Právny rámec a legislatívny vývoj

2.1 Východisko: nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 5/2022

Ústrednou referenčnou normou v rovine ústavnoprávnej je nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 5/2022 z 13. decembra 2022, vyhlásený v Zbierke zákonov SR pod č. 12/2023 Z. z. Nálezom bolo vyslovené, že ustanovenie § 4 ods. 1 zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách (ďalej aj len „ZVVK“) v slovách „Opravy a údržbu vodovodnej prípojky zrealizovanej na verejnom priestranstve vrátane projektovej činnosti zabezpečuje a náklady znáša vlastník verejného vodovodu, na ktorý sa vodovodná prípojka pripája. Náklady na opravy a údržbu vrátane projektovej činnosti sú ekonomicky oprávnený náklad.“, ako aj nadväzujúce ustanovenie § 15 ods. 1 písm. f) ZVVK, nie sú v súlade s čl. 20 ods. 1 a 3 v spojení s čl. 13 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky.

Pôvod napadnutej úpravy treba hľadať v zákone č. 516/2021 Z. z., ktorým sa s účinnosťou od 1. januára 2022 novelizoval ZVVK. Pozmeňujúci a doplňujúci návrh, ktorým sa do § 4 ods. 1 ZVVK zakomponovala povinnosť vlastníka verejného vodovodu zabezpečovať opravy a údržbu vodovodných prípojok na verejnom priestranstve, bol prijatý v druhom čítaní bez riadnej legislatívnej diskusie. Voči zákonu uplatnila prezidentka Slovenskej republiky veto, ktoré bolo Národnou radou prelomené, a následne podala návrh na vyslovenie nesúladu napadnutých ustanovení s ústavným poriadkom. Ústavný súd uznesením z 30. marca 2022 pozastavil účinnosť napadnutých ustanovení a o veci samej rozhodol nálezom z 13. decembra 2022.

Ratio decidendi nálezu spočíva v posúdení napadnutého ustanovenia testom proporcionality. Ústavný súd dospel k záveru, že abstraktne formulovaný presun nákladov spojených s opravou cudzej veci na regulovaný subjekt – vlastníka verejného vodovodu – bez kompenzačného mechanizmu nespĺnil kritérium nevyhnutnosti, keďže existujú menej invazívne nástroje na dosiahnutie deklarovaného cieľa, akým je zabezpečenie verejného záujmu na nepretržitej dodávke pitnej vody. Zákonodarca nepreukázal racionálne prepojenie medzi spoločenskou potrebou normatívneho zásahu a jeho dôsledkami v podobe systémového bremena uloženého inému subjektu, než ktorému patrí vlastnícke právo k opravovanej veci. Týmto rozhodnutím sa právny stav vrátil k stavu pred 1. januárom 2022, t. j. k všeobecnému pravidlu, podľa ktorého opravu a údržbu vodovodnej prípojky znáša jej vlastník.

2.2 Aktuálne znenie zákona po novele schválenej v septembri 2025

Národná rada Slovenskej republiky schválila dňa 23. septembra 2025 vládny návrh zákona, ktorý nadobudol formu zákona č. 263/2025 Z. z. Predmetná novela sa primárne zameriava na úpravu vlastníckych pomerov k verejným vodovodom a verejným kanalizáciám (zúženie okruhu možných vlastníkov výlučne na subjekty verejného práva), zavedenie definícií pojmov obnova, oprava a údržba pre účely vodárenskej infraštruktúry, ako aj na zosúladenie pojmového aparátu so stavebným zákonom. K samotnému režimu financovania opráv vodovodných prípojok však novela neprináša systémovú zmenu.

Zákonodarca v dôvodovej správe explicitne odmietol zavedenie automatického refundačného nároku obcí ako vlastníkov prípojok s odôvodnením, že plošné sanovanie obecného a súkromného majetku z verejných prostriedkov priamo zo zákona by zakladalo neopodstatnenú nerovnosť medzi rôznymi kategóriami vlastníkov sietí a vyžadovalo si stabilný zdroj krytia v štátnom rozpočte, ktorý nie je v súčasnej fiskálnej konfigurácii dosiahnuteľný.

Výsledkom je stav, v ktorom de lege lata povinnosť zabezpečiť opravu a údržbu vodovodnej prípojky vrátane jej časti uloženej na verejnom priestranstve znáša jej vlastník, ktorým je v zmysle § 4 ods. 6 ZVVK osoba, ktorá prípojku zriadila na svoje náklady. Pri zmene vlastníctva pripojenej nehnuteľnosti prechádza vlastníctvo prípojky na nového vlastníka nehnuteľnosti ex lege. Refundácia nákladov priamo zo zákona obciam nepatrí, pričom samospráva je odkázaná na externé dotačné mechanizmy, predovšetkým prostredníctvom Environmentálneho fondu, prípadne na účelové dotácie z rozpočtu vyšších územných celkov.

2.3 Komparácia s českou úpravou ako referenčným modelom

Pri hľadaní komparatívneho referenčného rámca sa prirodzene núka česká úprava obsiahnutá v zákone č. 274/2001 Sb. o vodovodoch a kanalizáciách pre verejnú potrebu (ďalej aj len „ZVK ČR“). Význam tohto porovnania je nielen historický, keďže obe úpravy majú spoločný východiskový bod v predchádzajúcom československom režime, ale aj normatívny, pretože česká úprava obsahuje práve to riešenie, ktoré sa slovenský zákonodarca pokúsil zaviesť zákonom č. 516/2021 Z. z. a ktoré Ústavný súd následne odmietol.

Podľa § 3 ods. 7 ZVK ČR opravy a údržbu vodovodných prípojok a kanalizačných prípojok uložených v pozemkoch, ktoré tvoria verejné priestranstvo, zabezpečuje prevádzkovateľ zo svojich prevádzkových nákladov. Súčasne platí, podobne ako v slovenskej úprave, všeobecné pravidlo, podľa ktorého je vlastníkom prípojky osoba, ktorá ju zriadila na svoje náklady. Český zákonodarca tak konštruje dualitu, pri ktorej vlastníctvo prípojky a zodpovednosť za jej fyzický stav patrí vlastníkovi pripojenej nehnuteľnosti, no náklady opráv a údržby tej časti, ktorá sa nachádza na verejnom priestranstve, sa z dôvodu prevažujúceho verejného záujmu na nerušenom prevádzkovaní siete prenášajú na prevádzkovateľa. Finančné krytie tohto bremena sa premieta do regulovanej ceny vodného a stočného, čím sa náklady rozkladajú medzi všetkých odberateľov v danej zásobovanej oblasti.

Pozoruhodným prvkom českej úpravy je vyvrátená domnienka vlastníctva pri prípojkách zriadených pred 1. januárom 2002, podľa ktorej sa za vlastníka takejto prípojky považuje vlastník

pripojeného pozemku alebo stavby, pokiaľ sa nepreukáže opak. Toto ustanovenie poskytuje výkladovú istotu pre situácie, v ktorých je dnes po desaťročiach od vzniku prípojky ťažké zrekonštruovať pôvodné majetkové vzťahy. Slovenská úprava analogickú výkladovú pomôcku neobsahuje, čo v aplikačnej praxi vytvára priestor pre legitímne pochybnosti o aktívnej legitimácii vlastníka verejného vodovodu pri uplatňovaní výziev na opravu prípojok zriadených v období pred prijatím ZVVK.

Zo systémového hľadiska je rozhodujúce, že česká úprava prešla testom ústavnosti bez problémov, hoci normatívne zaťažuje prevádzkovateľa siete obdobným spôsobom, aký na Slovensku vyhlásil Ústavný súd za protiústavný. Vysvetlenie tohto zdanlivého paradoxu spočíva v dvoch faktoroch. Po prvé, česká úprava bola od počiatku koncipovaná v úzkej nadväznosti na regulačný mechanizmus tvorby cien vodného a stočného, čím sa explicitne pripustila finančná kompenzácia bremena cez cenovú reguláciu, pričom tento väzbový prvok v slovenskej novele z roku 2021 absentoval. Po druhé, ZVK ČR bol prijatý v období, keď sa táto úprava stala súčasťou ucelenej koncepcie financovania vodárenskej infraštruktúry, kým slovenská úprava bola zavedená ad hoc poslancovým pozmeňujúcim návrhom bez zodpovedajúcej analýzy ekonomických dopadov. Inšpirácia českým modelom je teda na mieste, no de lege ferenda by si vyžadovala súčasný zásah do tarifnej regulácie, čo nie je triviálna legislatívna úloha.

2.4 Praktické dôsledky pre samosprávu

Vrátenie zodpovednosti za opravy prípojok na vlastníkov spôsobuje obciam tri okruhy aplikačných problémov. Prvý je rozpočtový, keďže havária prípojky je svojou povahou neplánovateľný výdavok, ktorý nemožno rozumne predvídať pri zostavovaní rozpočtu na nasledujúci rok, a obec ho musí kryť z vlastných zdrojov, prípadne presunmi v rámci schváleného rozpočtu schválenými obecným zastupiteľstvom. Druhý je procesný, pretože oprava prípojky takmer vždy zahŕňa rozkopávku verejného priestranstva, čo vyvoláva potrebu koordinácie s ostatnými správcami sietí, dočasné dopravné riešenie, povolenie zvláštneho užívania komunikácie a obnovu povrchov v stave pred zásahom. Tretí je obstarávateľský, nakoľko obec ako verejný obstarávateľ je viazaná postupom podľa zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čo aj pri zákazke s nízkou hodnotou predstavuje časový horizont, ktorý sa nemusí zlučovať s lehotou stanovenou vo výzve vodárenskej spoločnosti.

Tieto tri okolnosti dohromady vytvárajú aplikačný tlak, pod ktorým sa samosprávy často uchylujú k riešeniam, ktoré z hľadiska ochrany verejných prostriedkov nie sú optimálne. Súhlasia s technickou špecifikáciou predloženou vlastníkom verejného vodovodu bez vlastného odborného posúdenia, neoverujú si presné polohové vytyčenie poruchy a v konečnom dôsledku nesú náklady opráv aj tých úsekov siete, ktoré nepatria do ich vlastníctva. Práve v tomto bode vzniká priestor pre kvalifikovanú právnu obranu, ktorej algoritmus formulujeme v nasledujúcej kapitole.

3. Procesný postup samosprávy

Zákonná povinnosť zabezpečiť opravu vodovodnej prípojky vyplývajúca z § 4 ods. 7 písm. c) ZVVK je nesporná. Z toho však nevyplýva, že by samospráva nemala k dispozícii nástroje, ktorými môže rozsah svojej platobnej povinnosti revidovať, prípadne ho aspoň časovo a procesne usporiadať tak, aby bremeno znášala v miere zodpovedajúcej skutočnému právnomu stavu. V

nadväznosti na poznatky z aplikačnej praxe odporúčame nasledujúci štvorkrokový algoritmus, pričom poradie krokov nie je voliteľné, keďže každý nasledujúci krok má opodstatnenie len vtedy, ak predchádzajúci nepriniesol uspokojivé výsledky.

3.1 Krok prvý: právny a majetkový audit prípojky

Skôr než samospráva pristúpi k zadávaniu zákazky, musí si položiť východiskovú otázku, či je vôbec vlastníkom prípojky, ktorá je predmetom doručenej výzvy. Odpoveď nie je vždy zrejmá, nakoľko mnohé obecné objekty boli vybudované v období pred účinnosťou ZVVK, kedy boli vlastnícke vzťahy k prípojkám evidované nesystematicky a často sa odvíjali od investorskej činnosti štátnych podnikov, výrobných hospodárskych jednotiek alebo národných výborov. Pri školských, zdravotných a kultúrnych zariadeniach delimitovaných do majetku obcí v 90. rokoch 20. storočia nie je výnimkou situácia, v ktorej dnes nemožno spoľahlivo určiť, kto bol pôvodným investorom prípojky a ako prebiehal prevod jej vlastníctva na obec, ak vôbec.

V rámci právneho a majetkového auditu sa odporúča preveriť projektovú dokumentáciu pripojeného objektu, a to najmä technickú správu zdravotníckej a situačný výkres prípojok, ďalej kolaudačné rozhodnutie, delimitačné protokoly z prevodu majetku štátu na obec podľa zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí, ako aj obecnú evidenciu hmotného a nehmotného majetku. Ak žiadny z týchto podkladov vlastníctvo prípojky obcou nepotvrdzuje a súčasne nemožno aplikovať zákonný presun vlastníctva podľa § 4 ods. 6 ZVVK in fine, otvára sa priestor pre argumentáciu, že obec nie je pasívne legitimovaná na splnenie výzvy. V krajnom prípade môže ísť o úsek siete, ktorý je vzhľadom na jeho technický a prevádzkový charakter súčasťou verejného vodovodu, ako je napríklad rozvážacia vetva či navrtávací pás s uzáverom, a nie samostatnou prípojkou.

3.2 Krok druhý: vyžiadanie technickej špecifikácie poruchy

Druhým krokom, ktorý nasleduje po internom audite, je doručenie písomnej žiadosti vlastníkovi verejného vodovodu o presné polohové vytýčenie poruchy, určenie technického stavu jednotlivých uzlov siete a presné určenie bodu, v ktorom sa porucha nachádza. Tento krok má dvojakú funkciu, pričom procesne pripravuje obec na kvalifikované zadanie pre verejné obstarávanie a vecne umožňuje uplatniť obranu pre prípad, že porucha je v skutočnosti lokalizovaná na úseku siete, ktorý nie je súčasťou prípojky. Pripojenie prípojky na verejný vodovod, typicky navrtávací pás s uzáverom, je v zmysle § 4 ods. 1 in fine ZVVK súčasťou verejného vodovodu, a teda v majetku jeho vlastníka. Bez kvalifikovanej technickej špecifikácie tento argument nie je možné uplatniť a obec sa de facto vzdáva svojho právneho postavenia v úvodnej fáze sporu.

3.3 Krok tretí: financovanie z Environmentálneho fondu

Po vyčerpaní právnych a technických argumentov, kedy je jednoznačne preukázané, že obec je vlastníkom prípojky a porucha sa nachádza na úseku, ktorý jej majetkovo patrí, nastupuje otázka externého financovania. Hlavným inštitucionálnym zdrojom je Environmentálny fond zriadený zákonom č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý každoročne vyhlasuje výzvy v rámci viacerých oblastí, najmä v oblasti označenej ako Ochrana a využívanie vôd.

Z hľadiska aplikačnej praxe je nevyhnutné vychádzať z aktuálne platného znenia výzvy zverejneného na webovom sídle fondu, keďže špecifikácia oprávnených činností sa každoročne mení. Fond v ostatnom období opakovane podporoval budovanie a rekonštrukcie vodovodných prípojok v častiach uložených na verejnom priestranstve, teda presne tých úsekov, ktoré sú pre obecný rozpočet finančne najnáročnejšie. Žiadateľom môže byť obec, mesto, mestská časť, ale aj rozpočtová a príspevková organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti obce, čo otvára priestor aj pre školy, zariadenia sociálnych služieb a kultúrne ustanovizne. Hodnotiace kritériá fondu spravidla zvyhodňujú projekty s vyšším environmentálnym prínosom, ako je odstránenie olovených alebo azbestocementových materiálov, zamedzenie strát vody či energetická efektívnosť, a so zabezpečeným vlastným spolufinancovaním. V praxi je rozhodujúcim faktorom úspechu žiadosti kvalitná projektová príprava zahŕňajúca dôsledne spracovaný technický popis, environmentálne odôvodnenie, jasný harmonogram a stabilný zdroj spolufinancovania, a nie samotná naliehavosť havarijnej situácie, ktorá pri hodnotení pôsobí ako neutrálny faktor.

3.4 Krok štvrtý: rokovanie s vlastníkom verejného vodovodu

Pre prípady, keď oprava neznesie odklad a podpora z Environmentálneho fondu nie je v relevantnom čase dosiahnuteľná, ostáva samospráve štvrtá línia obrany v podobe aktívneho rokovania s vlastníkom verejného vodovodu. Z procesnej stránky je vhodné iniciovať rokovanie bezprostredne po doručení výzvy, teda ešte pred uplynutím lehoty na splnenie. Argumentačnou bázou obce je predovšetkým povinnosť postupovať podľa zákona o verejnom obstarávaní, ktorá objektívne predlžuje časový horizont potrebný na zazmluvnenie zhotoviteľa, a viazanosť obce schváleným rozpočtom, pričom presuny nad rámec rozpočtových rezerv si vyžadujú schválenie obecného zastupiteľstva. Hrozba prerušenia dodávky pitnej vody podľa § 32 ZVVK musí byť uplatnená v medziach zákonných dôvodov, ktoré tento postup pripúšťajú, a uplatnenie tejto hrozby spôsobom, ktorý ignoruje legitímne procesné dôvody na strane obce, môže za určitých okolností založiť zodpovednosť vlastníka verejného vodovodu za škodu spôsobenú neoprávneným prerušením dodávky.

Z obsahového hľadiska môže dohoda nadobudnúť formu predĺženia lehoty na splnenie výzvy, zazmluvnenia opráv s prevádzkovou alebo sesterskou spoločnosťou vlastníka verejného vodovodu s rozložením platby do splátkového kalendára, alebo formu komplexnej dohody o postupnej výmene viacerých prípojok v správe obce v rámci jedného investičného cyklu. Posledne uvedenú variantu je vhodné zvážiť všade tam, kde má obec viacero pripojených objektov staršej výstavby, nakoľko jednorazová koordinovaná akcia býva v jednotkových nákladoch výrazne lacnejšia ako séria havarijných opráv rozprestretá v čase a spravidla umožňuje pripraviť silnejšiu žiadosť o podporu z dotačných zdrojov.

4. Záver a ponuka odbornej spolupráce

Vodárenská legislatíva je oblasťou, v ktorej sa pretínajú prvky verejného a súkromného práva, regulácia sieťových odvetví, rozpočtové pravidlá obce, stavebný zákon a zákon o verejnom obstarávaní. Výzva od vlastníka verejného vodovodu, ktorá sa na prvý pohľad javí ako rutinný stavebnotechnický problém, sa pri bližšom skúmaní typicky preukáže ako uzol právnych otázok, na ktorých rozuzlení môže závisieť aj vyššia šesťciferná suma z obecného rozpočtu. Časový tlak vyplývajúci z hrozby prerušenia dodávky pitnej vody pritom vytvára nepriaznivý rámec pre

racionálne právne rozhodovanie.

Po vyhlásení nálezu sp. zn. PL. ÚS 5/2022 a po prijatí novely č. 263/2025 Z. z. možno konštatovať, že systémové riešenie financovania opráv vodovodných prípojok pre samosprávy v rovine zákona naďalej absentuje. Komparácia s českou úpravou potvrdzuje, že ústavnoprávne udržateľné riešenie existuje, no jeho transpozícia na slovenské pomery si vyžaduje koordinovaný zásah do regulačného rámca tvorby cien vodného a stočného. Do času, kým takýto zásah nenastane, je samospráva odkázaná na kombináciu dôkladnej právnej analýzy, vyjednávacej taktiky a aktívneho čerpania externých zdrojov financovania.

Naša advokátska kancelária dlhodobo poskytuje právne poradenstvo orgánom územnej samosprávy v oblasti regulácie sieťových odvetví, vodného hospodárstva a zmluvných vzťahov medzi obcami a regulovanými subjektmi. Pre starostov, primátorov a prednostov obecných úradov ponúkame komplexný právny audit doručených výziev od vlastníkov verejných vodovodov, posúdenie majetkovoprávneho stavu sietí, právnu komunikáciu s prevádzkovateľom verejného vodovodu, ako aj prípravu žiadostí o podporu z Environmentálneho fondu vrátane odbornej súčinnosti pri verejnom obstarávaní.

Kontaktujte nás pre úvodnú konzultáciu, aby sme spoločne preverili stav vašej veci, identifikovali priestor pre úsporu obecných prostriedkov a navrhli postup, ktorý ochráni rozpočet samosprávy aj v havarijnom režime. Prvá konzultácia je nezáväzná a po jej absolvovaní budete vedieť, akým smerom vec ďalej viesť, a to či už s naším pričinením, alebo bez neho. Pre samosprávy, ktoré majú v správe väčší počet pripojených objektov, ponúkame paušálny režim právnej podpory v oblasti vodárenskej a sieťovej regulácie, čo zabezpečí, že vaša obec bude pripravená na nasledujúcu výzvu skôr, než ju doručí pošta.

Advokátska kancelária Peter Ďurica s.r.o.